

General zataškavanja

Radeći u korisničkoj službi kablovskog operatera Casema (Delft, Holandija), nisam mogao ni sanjati da ću se uplesti u skandal sa špijunažom. Vojna obavještajna služba koja se bori za unutarnju vlast preko privatne kompanije? To mi nije bilo ni nakraj pameti. Ali to je tačno ono što se dogodilo. Tek kasnije sam shvatio šta se skrivalo iza svega toga. Opisao sam svoja iskustva u knjizi General zataškavanja (eng. The Cover-up General), koja svjedoči o istinitim događajima.

Od 8. juna 1998. godine radim u agenciji za zapošljavanje u Casemi na usluživanju internet klijenata. Moja ambicija je, ipak, da služim svojoj zemlji. Kada sam se prijavio za posao oficira u marincima, vojni psiholog me je pohvalio za moje bogato radno i životno iskustvo, ali me je odbio iz razloga što je moja ličnost ocijenjena kao 'previše snažna da bi se slomila'.

Početkom jula, dva zaposlenika na privremenom radu u konkurentnoj agenciji ulaze u odjel u Casemi. Oba su u vezi sa Holandskim oružanim snagama:

Monika (34) otkriva svima da osim svog privremenog posla radi i za Holandsku vojnu obavještajnu službu MID. Dok se otvoreno žalila na MID, bila je posebno kritična zbog zataškavanja ozloglašenog fotografskog filma, koji je zabilježio neuspjeh mirovnih snaga naše vojske u bosanskom gradu Srebrenici 1995. godine. Monika me potiče da pratim ovaj skandal. Prema njenim riječima, neki ljudi u vojsci su odlučni da spriječe objavljivanje fotografija. Ipak, ona i njezin šef – hrabri pukovnik marinaca – protive se ovom zataškavanju, stav vrijedan divljenja.

Ina (srednjih godina) je malo rezervisana. Nakon što je slučajno

pomenula muža, prestrašilo ju je moje interesovanje za njegovo ime i vojnu poziciju. Ina ne govori. Ipak, razgovarajući jednog dana sa Monikom o ljubavi svog života, ona ga naziva 'moj Ad'. Također, slučajno sam čuo jednom Inino javljanje na telefon kada kaže 'Van Baal' umjesto svog djevojačkog prezimena – a potom kako se izdašno izvinjava.

Osmog jula moja šefica mi kaže da nedostaje njena iskaznica. Ona smatra da je teško u to povjerovati, ali da sumnja da je iskaznicu ukrala Ina.

Nekoliko dana kasnije, kada Monika nije bila tu, iskrsla je priča o njenom neobičnom poslu. U šali komentarišem: "Ona je špijun!" Iako je to rečeno u šali na Monikin račun, Ina je uplašena kao da je ona ta koja je razotkrivena. Počevši sumnjati u Inu, odlučujem da joj se prikradem u jednom trenutku, dok je bila za svojim stolom. Vireći preko njezinog ramena, vidim kako Ina piše bilješke o Monikinim komentarima na rolu filma o Srebrenici. Postajem potpuno zbunjen.

Dok razgovaramo o svojim karijerama na prvoj zajedničkoj pauzi 14. jula, Monika mi nudi posao analitičara u MID-u. Moj zadatak bi bio pisanje izvještaja o raspoređivanju naših Oružanih snaga. Monika je uvjerena da bih ja bio vješt u opisivanju različitih konflikata.

Slijedećeg dana Monika i ja smo zatečeni bljeskom kamere. Ina samo što je otišla u toalet kada je uljez počeo da nas fotografije dok sjedimo za svojim stolovima. Špijun potom bježi u autu koji vozi njegov pomagač. Svi su u šoku – pozvana je policija. Uljez je sigurno koristio iskaznicu osoblja jer je ušao u zgradu bez aktiviranja alarma. Ali zašto? Na našem spratu se ne drže nikakve tajne naše firme. I zašto registarska tablica auta za bijeg nije nigdje registrovana?

Završavam sa privremenim poslom – Monikina i Inina agencija je jeftinija – i počinjem se viđati sa Jasperom (21), bivšim kolegom. On mi govori da Monika plače u Casemi zbog otpuštanja njenog nadređenog od strane direktora MID-a i da će i ona također napustiti vojsku.

Zabrinut zbog intriga, pišem državnom ombudsmanu koji zatim traži od ministra odbrane objašnjenje šta se dogodilo. Poslije toga izlazi izvještaj MID-a u kojem Monika potvrđuje da mi je savjetovala da se pridružim MID-u, ali također tvrdi da sam 'potpuno lud' i da sam otpušten iz Caseme zbog 'nedoličnog ponašanja'. Da se čovjek zapita ko je ovdje lud. Činjenica je da mi i moja agencija za zapošljavanje i Casema šalju preporuke u vezi sa mojim radom.

U međuvremenu, preko zajedničkog prijatelja, visokorangirani službenik holandske Nacionalne bezbjednosti BVD mi objašnjava intrige:

Kada sam se prijavljivao za posao u marincima, izvršena je moja provjera, i moja prošlost muškog eskorta je izašla na vidjelo. Psiholozi su me morali odbiti zbog toga, te pronaći legalan razlog za to. Zbog toga i sulud razlog moje odbijenice. Uprkos tome, moj život i životno iskustvo su smatrani korisnim za obavještajni rad – kao ljubavnog mamca? – MID je smatrao da je u redu da mi pristupe. Poslije toga, Monika je raspoređena u Casemu da me regrutuje. Ovo je, ipak, primarno bila varka da uhvate nju, jer je bilo mnogo lakše da me samo pozovu. Ina je bila unajmljena da se također infiltrira da posmatra Moniku, jer se pojavila ogromna sumnja u njen rad kao tajnog agenta.

Kada je Ina u pitanju, ona uopšte nije imala iskustva kao špijun. Uprkos tome, bila je raspoređena na ovaj zadatak od strane svog visokopozicioniranog supruga u vojsci koji je bio na čelu zadatka. Ina se brzo kompromitovala kada je ukrala iskaznicu za upad, kao i pisanjem bilješki o Monikinom izdavanju državnih tajni. Uprkos tome, porodična operacija je uspjela. Inine bilješke i uljezove fotografije koje dokazuju Monikinu kontroverznu infiltraciju se iskoristene da pritisnu Moniku i njenog nadređenog da napuste MID. Unutarnje protivljenje zataškavanju o Srebrenici je neutralizovano, a Monika je sumnjala da sam je ja odao.

U junu 1999. godine javljam se glavnom javnom tužiocu zbog lažnog izvještaja MID-a, koji je izdao ministar odbrane. Ministar smjenjuje direktora MID-a i zamjenika direktora samo dvije sedmice kasnije. Uprkos tome, ombudsman objavljuje ministrovu

klevetu u svom onlajn izvještaju o slučaju i ne provjeravajući je. On ignoriše dokaze koje sam predočio, smatrajući da se nikakve intrige nisu dogodile.

Pokrenute su također i druge mjere da me ušutkaju. Ranije, Monika je naredila Jasperu da me prestane viđati – on je napisao svjedočenje o tome, postidujući time MID. Primjer još više uzbunjujuće namještajke se odnosi na poziv za posjetu Parizu. Službenik BVD-a me upozorava da, kako bi me stavili iza rešetaka, francuska vojna tajna služba DGSE mi priprema zamku, po nalogu MID-a. Plan je da mi smjeste trgovinu drogom u međunarodnom vozu.

Ništa od ovoga nije propisno razmotreno, čak ne ni poslije intervencije Njezinog veličanstva kraljice Beatrix nakon mog zahtjeva. Nacionalni interes je važniji od tvog, objašnjava mi moj kontakt u BVD-u.

Kako ga vrh vojske nastavlja obmanjivati, ministar odbrane odlučuje napustiti funkciju u aprilu 2002. godine. Nakon toga, cijela holandska vlada podnosi ostavku zbog genocida u Srebrenici. Komandant Holandske kraljevske vojske, general Ad van Baal također podnosi ostavku. Dobivši nadimak ‘General zataškavanja’, on je postavljen na naslovnicu državnog dnevnog lista. Uz njega je njegova voljena supruga; prepoznajem njeno preplašeno lice – to je Ina.

Van Baal je potajno rehabilitovan godinu dana kasnije, kada postaje glavni inspektor Oružanih snaga. U namjeri da vidim kakva osoba je general, izazivam Van Baala na njegovom novom poslu. Zahtijevam od njega da riješi ovu aferu, koja je započela naredbom da se ukrade iskaznica moje nadređene, i završila ušutkivanjem onih koji su kritikovali zataškavanje fotografija, zabilježenih od strane njegove trupe, a koje su dokaz predstojećeg srebreničkog genocida. U svom odgovoru, Van Baal izbjegava svoju odgovornost – kao što je to uradio u Srebrenici. On me upućuje na ministra odbrane, kojem sam poslao primjerak *Generala zataškavanja* prije zvaničnog izdanja, u martu 2014. godine.

Moj zaključak: Skrivanje dokaza ratnih zločina šteti međunarodnom pravu i vladavini zakona u našoj državi. Oružane snage

su mi pristupile kako bih pisao obavještajne izvještaje i opisivao umiješane strane u konfliktu. U interesu države, ja ovime ispunjavam dužnost – spreman za službu!

U julu 2015. godine, udruženje “Majke Srebrenice” iskoristilo je knjigu kao jedno od mnogih svjedočenja u prilog tužbi teškoj milijardu eura protiv Holandije, kako bi vratile svijest da naša vojska dijeli odgovornost za genocid nad njihovim muževima i sinovima, i skrivane fotografije to dokazuju.

Mjesec dana poslije, Van Baal tvrdi kako je *General zataškavanja* dijelom zasnovan na mašti, bez davanja ikakvog dokaza koji bi potvrdio te optužbe. Nikakvog dokaza nije bilo ni kada me je Monika tužila zbog klevete. Ipak, sudija – priznavajući da nije do kraja pročitao knjigu – zabranjuje je. I još izdaje zabranu objavljivanja. Meni je posljedično zabranjeno da više govorim o ovom državnom skandalu, dijelu svog vlastitog života, uz rizik kazne do 100.000 eura.

Nepokoleban, ulažem žalbu na presudu o cenzuri. Sa desetinom dokaza u svoju korist, dobijam slučaj po svim osnovama. Apelacioni sud u Hagu presuđuje da tačnost knjige nije upitna i potvrđuje njenu važnost za javnu debatu o Srebrenici. Kako je veliki publicitet često zaštita za zviždače, također je važno što je ova važna pobjeda za slobodu štampe objavljena širom svijeta.

U septembru 2016. godine, *General zataškavanja* je ponovo objavljen – ovoga puta sa novim poglavljima o mojoj potrazi za istinom i pravdom. Treće ažurirano izdanje objavljeno je u aprilu 2022.

— Edwin Giltay

Ovaj sinopsis je licenciran pod [Creative Commons CC BY-ND 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/) licencom. Iz pravnih razloga, izmišljeno ime Monika je korišteno za špijuna regrutera. Kada je u pitanju moj bivši ljubavnik, ovde sam ga nazvao Jasper kako bih ga zaštitio.